

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

_____ А.М. Гедзик

«_____» _____ 2017 р.

**Програма
державного екзамену за фахом
для студентів ОС «спеціаліст» заочної форм навчання
спеціальності 051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

науково-методична комісія

ННІ економіки та бізнес-освіти

протокол № 4 від «23» лютого 2017 року

Голова НМК

_____ доц. Н.О. Пачева

СХВАЛЕНО

кафедра економіки та соціально-поведінкових наук

протокол № 7 від «23» лютого 2017 року

Завідувач кафедри _____ доц. Кірдан О.П.

Умань – 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

Державний екзаме́н за фахом повинен визначати рівень засвоєння студентами матеріалів економічних дисциплін, вміння самостійно аналізувати складні явища та процеси суспільно-економічного розвитку, активно використовувати набуті знання у своїй професійній та суспільній діяльності.

Державний екзаме́н за фахом є складовою частиною завершального етапу підготовки спеціалістів спеціальності 051 «Економіка».

Цілі державного екзаме́ну зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня знань, отриманих студентами протягом навчання в університеті.

Реалізація цієї функції передбачає перевірку теоретичних принципів, проблем і положень економічних дисциплін, а також вміння їх використовувати під час аналізу економічних явищ та у практичній діяльності. Особливу увагу необхідно приділяти виявленню знань та вмінь студента аналізувати сучасні умови здійснення економічних реформ в Україні, проблеми переходу від командно-адміністративного господарювання до ринкових відносин.

Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій на мікроекономічному рівні. Необхідно виявити вміння студентів самостійно, логічно й послідовно викладати свої знання, здійснювати самоконтроль та критично оцінювати власні знання.

Державний екзаме́н за фахом включає питання з нормативних навчальних дисциплін:

1. Економіка і організація об'єднань підприємств.
1. Управління потенціалом підприємства.
2. Управління проектами.
3. Фінансовий менеджмент.

Критерії оцінювання знань.

Оцінювання результатів складання державного екзаме́ну за фахом здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою ECTS:

- 90–100 балів – відмінно;
- 82–89 балів – добре;
- 75–81 бали – добре;
- 69–74 бали – задовільно;

60–68 бали – задовільно;
менше 60 балів – незадовільно.

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо студент дає повні відповіді на запитання і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення й висновки, правильно виконує навчальні завдання.

Оцінка «добре» виставляється за умови дотримання таких вимог: питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на відповідні літературні джерела, висвітлення питань завершене висновками, студент виявив уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення студента до фактів і подій.

Оцінка «задовільно» виставляється в тому разі, коли студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.

Оцінка «незадовільно» виставляється в разі, коли студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Об'єднання підприємств як суб'єкт господарювання

Економічна роль об'єднань підприємств. Державне (комунальне) господарське об'єднання. Корпоративні форми організації бізнесу. Моделі корпоративного управління. Системи корпоративної організації. Принципи побудови корпоративних об'єднань. Види корпоративних об'єднань та їхня структура. Основні рівні технологій економічного управління. Завдання корпоративного управління. Керовані змінні господарського механізму корпорацій. Стратегічне планування, його складові, аналіз та показники.

Тема 2. Спеціалізація і кооперування підприємств об'єднання

Спеціалізація та організація виробництва. Види, форми та показники спеціалізації. Економічна ефективність спеціалізованих підприємств. Оптимальний розмір підприємства. Показники, форми, види кооперування. Особливості міжнародного виробничого кооперування. Основні сфери і форми інтеграції великих і малих підприємств. Інтрапренерство. Види міжнародної предметної спеціалізації виробництва.

Тема 3. Державне регулювання діяльності об'єднань підприємств

Державне регулювання холдингових об'єднань. Банківська холдинг-компанія. Види холдингових компаній. Основні передумови створення та мотивації заснування холдингових компаній в Україні. Нормативно-правова база створення холдингів в Україні та контроль за процесами економічної концентрації.

Тема 4. Холдингова організація об'єднань підприємств

Холдинг. Поняття, функціонування, досвід роботи. Функції холдингових компаній. Переваги холдингових структур. Види холдингових компаній. Маневрування фінансовими ресурсами холдингу. Сектори управління холдингом. Організація та управління холдинговими об'єднаннями в Україні. Напрями створення холдингових компаній в процесі приватизації. Досвід роботи холдингових об'єднань за кордоном.

Тема 5. Організаційно-управлінські структури об'єднань підприємств

Види організаційних структур об'єднань підприємств. Основні елементи та характеристики організаційної структури управління об'єднань підприємств. Вимоги щодо організаційних структур об'єднань підприємств. Чинники впливу на організаційно-управлінську структуру об'єднань підприємств. Переваги та недоліки різних видів організаційних структур об'єднань підприємств. Організаційні форми і характерні риси корпоративних структур.

Тема 6. Регулювання діяльності об'єднань підприємств

Сутність внутрішньої системи управління. Положення регуляторної бази функціонування корпорацій. Функції організаційної комісії об'єднань підприємств. Регулювання основних організаційно-економічних стосунків. «Положення про інтелектуальну власність». Регулювання господарсько-організаційних структур. Регулювання руху акціонерного капіталу. Види фондів акціонерного товариства, джерела їх створення. «Положення про цінні папери». Регулювання фондів акціонерного товариства.

Тема 7. Організація циклу «дослідження-виробництво» в об'єднаннях підприємств і наукових установах

Поняття інновацій, закономірності розвитку технологій і форми організації інноваційного процесу. Типи інновацій. Форми та стадії інноваційного процесу.

Організаційні форми інноваційних підприємств (об'єднань підприємств) і зв'язку науки з виробництвом. Закон України «Про інноваційну діяльність». Фінансова підтримка інноваційним проектам. Форми інноваційної співпраці. Етапи інноваційного процесу та організація циклу «дослідження-виробництво». Принципи організації науково-дослідного та дослідно-конструкторського процесу. Етапи проектування нового виробу. Організаційно-планова підготовка виробництва.

Цілі та типи інноваційно-технологічної політики об'єднань підприємств. Оцінка ефективності інновацій на засадах функціонально-вартісного аналізу. Організація та стратегічне планування науково-дослідної співпраці ТНК. Методи виконання наукових досліджень у ТНК. Міжнародна технологічна співпраця. Форми міжнародного співробітництва. Стратегії у сфері НДДКР.

Тема 8. Фінансування об'єднань підприємств

Фінансовий механізм об'єднань підприємств. Внутрішні і зовнішні джерела фінансування об'єднань підприємств. Основні канали переміщення фінансових коштів усередині ТНК. Види транснаціонального внутріфінансового фінансування. Співпраця ТНК з міжнародними організаціями.

Фінансово-економічні показники діяльності транснаціональних об'єднань підприємств. Звітність ТНК. Показники фінансових результатів, конкурентоспроможності, платоспроможності та фінансового стану транснаціональних об'єднань підприємств.

Інвестиційна діяльність об'єднань підприємств та оцінка її ефективності. Стадії інвестиційного процесу. Критерії ефективності інвестицій. Методика ЮНІДО щодо оцінки інвестицій для об'єднань підприємств.

Тема 9. Особливості діяльності промислово-фінансових груп

Промислово-фінансові групи на економічному ринку: поняття, типи, функції, фінанси. Основні закономірності розвитку ПФГ. Обмеження на участь у ПФГ.

Сучасний стан промислово-фінансових груп, управління діяльністю. Перспективи розвитку ПФГ. Транснаціональні ПФГ. Державне регулювання діяльності ПФГ в Україні.

Тема 10. Глобалізація ринків і транснаціональні корпорації

Поняття, етапи розвитку міжнародного бізнесу та його відмінність від національної моделі підприємницької діяльності. Комерційна ера, її значення для міжнародного бізнесу. Глобалізація економічного розвитку: сутність, характерні риси, структура й форми. Наслідки міжнародного бізнесу. Національна і міжнародна глобалізація.

Характеристика ТНК як форми міжнародного об'єднання. Причини виникнення ТНК. Групи міжнародних компаній. Критерії приналежності компаній до ТНК. Процеси становлення і розвитку ТНК за Дж. Стопфордом та Л. Уельсом. Транснаціоналізація як процес посилення світової інтеграції. Індекс транснаціоналізації. Проблеми взаємодії ТНК і національних економічних систем.

Організаційно-правові форми ТНК. Механізм діяльності ТНК: структура управління, формування стратегії розвитку. Методи оптимізації оподаткування ТНК. Діяльність європейських ТНК у центральній частині Східної Європи.

Тема 11. Стратегічні альянси підприємств

Сутність, типи і мотиви створення стратегічних альянсів підприємств. Форми стратегічних альянсів. Міжнародні альянсові мережі. Етапи прийняття рішення про створення міжнародних стратегічних альянсів та гібридна стратегія діяльності їх учасників. Порядок розробки гібридної стратегії.

2. УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Зміст дисципліни

Тема 1. Основи управління формуванням і розвитком потенціалу підприємства

Потенціал підприємства як економічна категорія. Потенціал підприємства як економічна система. Основні фактори та передумови формування та розвитку потенціалу підприємства. Загальні підходи щодо управління формуванням потенціалу підприємства.

Потенціал підприємства як об'єкт управління. Необхідність управління потенціалом підприємства. Особливості, основні вимоги та важелі

управління формуванням потенціалу. Діалектика розвитку потенціалу підприємства й концептуальні підходи до управління ним. Загальна модель функціонування системи управління потенціалом підприємства. Критерії вибору та особливості застосування перспективних моделей розвитку потенціалу виробничо-комерційних систем.

Різновиди управління потенціалом підприємства. Стратегічне, тактичне та оперативне управління потенціалом підприємства. Шкала нестабільності Ансоффа. Управління шляхом вибору стратегічних позицій, ранжування стратегічних завдань (альтернатив). Управління «за слабкими сигналами». Управління в умовах невизначеності середовища господарювання. Сценарний підхід до управління потенціалом підприємства.

Тема 2. Оптимізація структури потенціалу підприємства

Класифікація видових проявів потенціалу підприємства, їх характерні риси. Основні структурні елементи потенціалу підприємства. Структура та функції елементів потенціалу. Теоретико-методологічні підходи до ідентифікації елементів потенціалу підприємства, їхніх зв'язків і функцій. Сучасні проблеми структуризації виробничих соціально-економічних систем. Алгоритми виокремлення керівної та виконавчої підсистеми підприємств, визначення і встановлення інтенсивності інформаційних зв'язків між ними. Блочно-модульна структуризація потенціалу підприємства. Ієрархічна структуризація потенціалу підприємства у розрізі основних складових.

Оцінка структури потенціалу. Проблеми визначення якості структури потенціалу підприємства та основних співвідношень між її складовими. Основні принципи і критерії оцінки структури потенціалу підприємства. Показники оцінки структурно-функціональних характеристик потенціалу підприємств.

Оптимізація структури потенціалу. Поняття оптимальних структурних пропорцій підприємства та їх значення для сучасної практики господарювання. Проблеми вибору та визначення структурного максимуму та оптимуму. Принципи та критерії оптимізації структури потенціалу. Визначення моделі оптимізації структури потенціалу сучасних підприємств. Алгоритм оптимізації структур потенціалу на базі системи стратегічних і функціональних цілей підприємства.

Тема 3. Парадигма управління потенціалом за вартісними критеріями

Поняття і сутність оцінки вартості підприємства, її особливості. Нормативна база оцінки вартості об'єктів власності. Види вартості підприємства. Принципи оцінки вартості підприємства. Фактори, що впливають на вартість підприємства. Методи оцінки вартості підприємства.

Філософія вартості у діяльності та розвитку сучасних підприємств. Взаємозв'язок, недоліки і переваги теорії управління підприємством за критеріями вартості порівняно з іншими концепціями менеджменту. Основні поняття та види вартості, їх вплив на процеси управління.

Вартість потенціалу підприємства: аспекти оцінки та управління. Дослідження та оцінка потенціалу підприємств за допомогою поточної, ринкової та потенційної вартості. Вартість підприємства з урахуванням внутрішніх удосконалень, а також оптимізації її ринкових складових.

Критерії ринкової вартості у діяльності підприємства. Загальні, специфічні та оперативні критерії вартості підприємства їх роль, місце і значення у процесі управління його потенціалом. Рівні деталізації критеріїв вартості та методологія побудови ієрархічних оціночних систем. Виокремлення ключових вартісних критеріїв. Побудова та аналіз стратегічних ланцюгів вартості. Формування цільових вартісних систем.

Тема 4. Інформаційне забезпечення та сучасні технології управління складними виробничими системами

Основи інформаційного забезпечення системи управління потенціалом. Сутнісно-змістова класифікація джерел комерційної інформації за сучасних умов діяльності. Види господарської інформації та специфіка їх первинного опрацювання. Системи внутрішнього та зовнішнього моніторингу підприємства. Специфіка побудови внутрішньо системних інформаційних потоків на підприємстві. Механізми подолання асиметричності господарської інформації.

Оперативне управління потенціалом підприємства на графоаналітичній основі. Графоаналітичні підходи до опису потенціалу підприємства. Методологія «парасольки» (графічного конструювання інтегральних показників) і метод аналізу «Квадрат потенціалу» як інструменти управління потенціалом. Основи організації факторних систем управління потенціалом.

Автоматизація управління потенціалом підприємства. Інформаційні системи аналізу діяльності підприємств. Автоматизація ретроспективних і прогностичних розрахунків розміру потенціалу підприємств. Основи моделювання процесів управління потенціалом сучасних підприємств. Використання стандартних програмних рішень для оцінки ефективності управління потенціалом.

Тема 5. Управління матеріально-технічним потенціалом підприємства

Потенціал розвитку техніко-технологічної бази підприємства. Визначення та аналіз активних елементів техніко-технологічної бази сучасних підприємств. Ідентифікація ключових елементів матеріально-технічного потенціалу підприємства. Оцінка рівня забезпеченості та прогнозування основних пропорцій між складовими техніко-технологічної бази підприємства. Фактори, що визначають динамічність техніко-технологічного потенціалу сучасних підприємств.

Управління матеріальними потоками виробничої системи підприємства. Основні проблеми організації та раціоналізації матеріальних потоків на сучасних підприємствах. Показники оцінки інтенсивності та стабільності (ритмічності) матеріальних потоків підприємства. Логістичні

системи управління матеріальними потоками: постулати, складові елементи, різновиди, переваги та недоліки, специфіка впровадження. Внутрішнє моделювання матеріальних потоків підприємств.

Тема 6. Система управління формуванням та використанням трудового потенціалу підприємства

Основи формування соціально-трудової системи підприємства. Фактори, що визначають структуру та якісні характеристики соціально-трудових систем сучасних підприємств. Основні принципи організації трудового потенціалу підприємства. Специфіка взаємодії техніко-технологічного та управлінського потенціалу. Оцінка корисності працівників різних категорій у рамках окремих організаційних утворень.

Нематеріальні структури підприємства. Основи ідентифікації формальних і неформальних зв'язків між працівниками підприємства. Концепція превентивних змін нематеріальних структур підприємств як передумова організаційного розвитку. Механізми вирішення організаційних конфліктів.

Управління трудовим потенціалом підприємства. Цільове управління та механізми його практичної реалізації на сучасних підприємствах. Принципи, фактори, методи і сучасні тенденції розвитку соціально-трудової системи підприємства. Специфічні особливості оцінки ефективності управління потенціалом техніко-технологічного та управлінського персоналу.

Тема 7. Управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства

Управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства як системоутворюючий елемент загального менеджменту підприємства. Необхідність та основні етапи управління конкурентоспроможністю потенціалу: оцінка розміру, структури, динаміки та ефективності використання потенціалу підприємства, рівня його конкурентоспроможності та частки на відповідному ринку. Багаторівнева модель управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства.

Обґрунтування методології визначення та оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства (організації) з урахуванням особливостей їх підприємницької діяльності. Переваги оцінки конкурентоспроможності потенціалу складних економічних систем на базі індикативного методу. Сукупність індикаторів, показників і стандартних соціально-економічних нормативів, що формують матрицю конкурентоспроможності і характеризують резерви і втрати потенціалу підприємства.

Стратегія і тактика забезпечення цільового рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства та управлінських механізмів їх реалізації. Основні складові стратегії забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Інструментарій

стратегічного аналізу в управління потенціалом підприємств. Механізми узгодження тактичних програм в рамках стратегічних планів.

Тема 8. Система антикризового управління потенціалом підприємства

Кризовий стан як прояв негативних явищ у діяльності підприємства. Передумови та механізм виникнення кризових станів потенціалу підприємства. Типологія криз потенціалу підприємства. Ідентифікація кризи потенціалу підприємства.

Прогнозування сценаріїв розвитку кризових ситуацій на виробничих підприємствах. Ідентифікація системи негативних мультиплікативних ефектів. Особливості протікання кризових процесів у розрізі основних складових потенціалу.

Концепція антикризового управління потенціалом підприємства. Принципи побудови антикризових систем управління. Елементний склад системи антикризового управління потенціалом підприємств. Взаємозв'язок і взаємопідпорядкованість елементів системи. Технологія формування антикризової системи управління потенціалом підприємства. Методологія оцінки ефективності обраної антикризової стратегії та функціонування розробленої системи управління.

Тема 9. Механізми та інструменти протидії кризовим процесам

Організаційно-економічний механізм антикризового управління потенціалом підприємства. Цілі і функції протидії кризовим процесам на підприємствах. Ідентифікація й оцінка критичних (кризових) проявів у діяльності підприємства. Моделі підтримки прийняття антикризових рішень. Проектування внутрішніх антикризових зв'язків і механізмів в управлінських підсистемах підприємства. Визначення можливих альтернатив реагування на кризову ситуацію підприємством у цілому та окремими його елементами.

Інструментарій антикризового управління потенціалом підприємства. Розробка прикладних проектів (програм) удосконалення організаційної структури та підвищення продуктивності праці інженерно-технічних і управлінських працівників з використанням методів «інтероспект» і «управління за цілями». Пареттооптимальний стан потенціалу підприємства. Оптимізація використання потенціалу підприємства. Система механізмів контролю ефективності антикризового управління потенціалом.

Тема 10. Управління результативністю (ефективністю) використання потенціалу підприємства

Особливості визначення ефективності використання потенціалу підприємства як складної ієрархічної системи. Багатокритеріальний підхід до визначення результативності діяльності підприємства (організації). Методологія виміру ефективності потенціалу підприємства. Інтегральні показники продуктивності економічних систем.

Методи оцінки рівня і резервів кращого використання потенціалу підприємств (організацій). Вітчизняні методичні підходи. Зарубіжний досвід оцінки ефективності потенціалу. Структурний підхід Куросави, теорії Лоулора, Гоулда та інших вчених.

Управління результативністю підприємства і стратегія її підвищення. Основні функції. Прогнозування ефективності використання потенціалу підприємства. Розробка програм (проектів) підвищення результативності використання потенціалу та його окремих складових (концептуальні основи, цілі та організаційні підходи). Мотиваційні механізми як складова програм доцільнішого використання потенціалу підприємства.

Тема 11. Проектування систем управління потенціалом на сучасних підприємствах

Теоретичні основи проектування систем управління потенціалом. Роль, місце і значення управління потенціалом у загальній системі менеджменту сучасних підприємств. Елементний склад системи управління потенціалом підприємства виходячи зі специфіки сфери бізнесу. Теорія важелів та основи розробки методів управління. Фактори, що визначають особливості системи управління потенціалом підприємства.

Технологія проектування систем управління потенціалом. Сіткові та математичні методи дослідження бізнес-процесів підприємства. Основні етапи побудови системи управління потенціалом. Визначення кваліфікаційних характеристик і чисельності працівників системи. Формування внутрішньої структури системи управління потенціалом підприємств.

Оцінка якості систем управління потенціалом підприємства. Мінімізація безпосередніх впливів на виконавчу підсистему підприємства. Аналіз контурів управління, діапазонів контролю і раціональності організації інформаційних потоків системи. Швидкість координації та генерування управлінських рішень. Визначення співвідношення рівня кваліфікації виконавців, складності виконуваних робіт та управління ними на базі інформаційних технологій.

Тема 12. Особливості інноваційного відтворення потенціалу підприємства з урахуванням системи стратегічних і тактичних цільових орієнтирів

Основи розвитку потенціалу підприємств. Еволюційна та революційна концепції розвитку потенціалу підприємств. Технологія та алгоритми реінжинірингу підприємств. Постановка цільових орієнтирів розвитку в системі загальнокорпоративних цілей. Розробка і вибір сценаріїв розвитку потенціалу підприємств і проектів їх реалізації.

Відтворення потенціалу сучасних підприємств. Сутнісно-змістова характеристика, форми і моделі простого та розширеного відтворення потенціалу підприємств. Фактори, які зумовлюють інноваційність моделей

відтворення потенціалу. Сучасні механізми відтворення окремих елементів потенціалу підприємств.

Тема 13. Організаційно-економічне забезпечення удосконалення і впровадження системи управління потенціалом сучасних підприємств

Основи розробки управлінських рішень щодо регулювання (оптимізації) вартості підприємства (організації). Розробка стратегічних рішень та оцінка альтернативних стратегій за критерієм ринкової вартості підприємства. Види, визначення та узгодження конкретних довгострокових і поточних цільових нормативів (фінансових, техніко-технологічних, маркетингових, трудових тощо). Планування і бюджетування ресурсів. Розробка системи мотивації, контролю і оцінки результатів.

Концепція удосконалення управління потенціалом підприємства (організації). Фактори сприяння і протидії процесу удосконалення управління потенціалом підприємства та його складовими. Циклічність, етапність та алгоритм організації процесу управління потенціалом. Розробка системи управління адекватної визначеної концепції його розвитку (удосконалення).

Формування та реалізація корпоративних цілей удосконалення управління потенціалом. Розробка організаційного плану: визначення завдань, розробка планів і прогнозів, програм розвитку, складання календарних планів, ресурсне обґрунтування, розподіл повноважень та відповідальності між виконавцями. Елементний склад і логіко-структурна модель системи управління національними акціонерними товариствами. Модель балансування економічних інтересів учасників акціонерного товариства.

Ефективність управління потенціалом підприємства. Ефективність виробництва й управління та їх взаємозв'язок. Методи вимірювання ефективності управління потенціалом підприємства. Оцінка ефективності проектів (програм) по удосконаленню систем управління потенціалом сучасних підприємств.

Особливості впровадження систем управління потенціалом на сучасних підприємствах. Умови досконалого управління вартістю підприємства. Алгоритми впровадження системи управління потенціалом. Механізми подолання організаційного опору системним удосконаленням. Підтримка довгострокового функціонування механізмів управління вартістю потенціалу підприємства.

3. УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Зміст дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика управління проектами

Історія та перспективи розвитку управління проектами. Основні етапи розвитку управління проектами. Сучасний світ управління проектами. Перспективи розвитку управління проектами.

Поняття, основні характеристики, життєвий цикл проекту. Поняття «проекту». Суть поняття управління проектами. Основні характеристики проекту, які відрізняють його від інших видів робіт, які виконуються в організаціях. Поняття життєвого циклу проекту та зміст основних його фаз.

Класифікація проектів. Виокремлення проектів за такими ознаками, як масштаб, складність, термін реалізації, вимоги щодо якості, вимоги щодо обмеження ресурсів, рівень учасників, характер цільового завдання, головна причина виникнення проекту.

Функції, підсистеми та методи управління проектами. Основними функціями управління проектами є: планування, контроль проекту, аналіз, прийняття рішень, складання і супровід бюджету проекту, організація здійснення, оцінка, звітність, приймання. Підсистеми управління проектом включають: управління змістом і обсягами робіт, часом, тривалістю, вартістю, якістю, закупівлями, поставками, розподілом ресурсів, людськими ресурсами, ризиками, запасами ресурсів, інформацією. Методами управління проектами є: сіткове планування й управління, календарне планування, логістика, стандартне планування, структурне планування, ресурсне планування, імітаційне моделювання.

Тема 2. Ініціювання та планування змісту проекту

Ініціалізація проекту: розробка концепції проекту, формування ідеї проекту, попереднє пророблення цілей та завдань проекту, передпроектні дослідження можливостей виконання проекту, заключні проектні дослідження на основі техніко-економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу.

Структура проектного аналізу: технічний аналіз, комерційний аналіз, фінансовий аналіз, екологічний аналіз, організаційний аналіз, соціальний аналіз, економічний аналіз.

Оцінка ефективності проектів. Поняття ефективності проекту. Принципи оцінки ефективності проектів. Основні показники ефективності проектів (чиста теперішня вартість, внутрішня норма доходності, строк окупності, індекс прибутковості) їх переваги та недоліки.

Складові системи планування проекту. Поняття «планування проекту» та основна мета планування. Основні та допоміжні процеси планування. План проекту. Методологічні підходи до планування проектів (принципи планування проектів). Зміст концептуального, стратегічного та тактичного планування.

Тема 3. Структуризація проекту

Загальна характеристика та значення структуризації проекту. Основні завдання структуризації проекту. Поняття структури розбиття робіт та її значення в управлінні проектом. Основні параметри, за якими може здійснюватись декомпозиція проекту: компоненти продукту, процесні або функціональні елементи діяльності організації; етапи життєвого циклу проекту; підрозділи організаційної структури; географічне розташування.

Методологічні основи структуризації проекту. Правила та основні етапи структуризації. Основні підходи до структуризації проекту: «зверху–вниз» та «знизу–вверх». Можливі помилки структуризації проекту.

Поєднання структур проекту. Поєднання структури розбиття робіт, організаційної структури проекту та структури витрат проекту.

Тема 4. Планування проекту в часі

Планування послідовності робіт. Сутність сіткового та календарного планування. Поняття та доцільність розробки сіткового графіка. Методи календарного планування. Сіткові графіки: основна мета та завдання розробки. Основні принципи побудови та відмінності стрілчастих графіків та графіків передування. Види логічних зв'язків у сіткових графіках. Побудова умовних діаграм. Система PERT.

Методологія обчислення параметрів сіткового графіка: ранніх та пізніх строків початку і закінчення, визначення критичного шляху, критичних та некритичних робіт, запасу часу по некритичних роботах.

Оцінювання тривалості робіт (проекту). Моделювання тривалості робіт. Сутність, завдання та види календарних планів. Методологія календарного планування проектів.

Тема 5. Планування людських і матеріальних ресурсів проекту

Зміст планування ресурсів. Характеристика ресурсів проекту. Основні типи ресурсів, які виділяють в управлінні проектами: невідтворювані, складовані, накопичувані та відтворювані, нескладовані, ненакопичувані ресурси. Алгоритм ресурсного планування проекту. Типи обмежень проектів (за часом, за кількістю ресурсів). Сутність ресурсного конфлікту та методів його вирівнювання: нормального, розбиття, розтягнення та стискання. Оптимізація недостатньої кількості ресурсів. Система вимог до джерел забезпечення проекту. Ранжування джерел. Визначення типу контракту. Адміністрування контрактів. План залучення капіталу (джерела фінансування проекту).

Особливості планування людських ресурсів. Поняття та основні характеристики команди проекту, підходи до її формування. Фактори формування та розвитку команди проекту. Основні підходи до формування команди. Підбір та оцінка персоналу проекту. Лідерство та керівництво в команді. Управління конфліктами в проектах. Мотивація персоналу. Поняття та основні положення сучасних теорій мотивації.

Тема 6. Планування витрат і складання бюджету проекту

Мета планування витрат проекту. Класифікація проектних витрат. Поняття собівартості проектних робіт, її склад за економічними елементами та калькуляційними статтями. Методичні рекомендації з проведення розрахунків, які відображаються в калькуляції собівартості об'єкта планування. Склад та методичні основи планування витрат періоду (адміністративних, витрат на збут і інших операційних витрат). Планування контрактів, кошторис витрат проекту.

Поняття «бюджет проекту», «бюджетування». Зведений бюджет проекту як сукупність операційних та фінансових бюджетів. Взаємозв'язок бюджетів, їх типові форми, порядок складання та необхідна для цього інформація.

Тема 7. Основні форми організаційної структури проектів

Поняття організаційної структури та її значення. Загальні принципи та послідовність побудови організаційних структур управління проектами. Схеми організаційних структур залежно від системи взаємовідносин учасників проекту: «виділеної», «загального управління проектами», «подвійної» організаційної структури, «управління-функція замовника» «управління – функція генерального підрядчика», «управління – функція фірми з управління проектами».

Види організаційних структур залежно від змісту проекту (функціональна, проектна, матрична) та їх застосування залежно від системи взаємовідносин учасників проекту. Органістичні та механістичні організаційні структури та їх порівняльна характеристика.

Тема 8. Управління проектними ризиками

Поняття ризику та невизначеності. Класифікація проектних ризиків. Управління ризиками як підсистема управління проектом.

Якісний та кількісний аналіз проектних ризиків. Основні методи аналізу ризиків: імовірнісного аналізу, експертного аналізу, аналогів, аналізу показників граничного рівня, чутливості проекту, сценаріїв розвитку проекту, побудови «дерева рішень» проекту, імітаційні. Методи зниження ризиків проектів: скасування ризику, запобігання та контролювання ризику, страхування ризику, поглинання ризику, резервування коштів на покриття непередбачених витрат. Алгоритм визначення ефективності методів зниження ризиків.

Тема 9. Контроль за реалізацією проекту

Завдання контролю за виконанням проекту. Методи контролю фактичного виконання проекту: простий та детальний. Контролювання виконання календарних планів та бюджетів підрозділів. Кількісні та якісні дані, необхідні для контролю основних параметрів проекту. Контроль часу та вартості виконання робіт. Відносні показники виконання робіт (вартості та виконання розкладу). Підходи до визначення показника завершеності

проекту: на основі планових та фактичних витрат. Звітність у системі контролю: завдання, принципи побудови, форма подання. Вимірювання та аналіз показників виконання проекту. Основні варіанти дій у випадку відхилень проекту від плану (знаходження альтернативних рішень, перегляд вартості, строків, змісту робіт, припинення проекту).

Тема 10. Управління якістю проекту

Сучасна концепція управління якістю. Сутність управління якістю проекту та способи забезпечення якості проекту. Основні принципи. Метод системного управління якістю. Єдина схема розробки і впровадження системи. Витрати на забезпечення якості проекту. Попередні витрати. Інформаційні затрати. Затрати на усунення дефектів пов'язаних з внутрішніми потребами. Затрати, пов'язані з вимогами замовника (споживача). Реалізація програми якості.

Системи якості. Процес структурування функції якості. Поточне управління якістю. Статистичні методи контролю якості. Контрольні карти. Схема Ісікава. Діаграми Парето.

Поняття норми і стандартів. Міжнародна організація по стандартизації. Система стандартів ISO. Українська система норм. Сертифікація продукції. Закордонна система сертифікації. Роботи з підготовки і проведення сертифікації. Порядок проведення сертифікації. Організаційна структура системи сертифікації. Об'єкти сертифікаційної діяльності. Забезпечення якості в управлінні проектами. Види і методи контролю якості. Поняття технічної інспекції на підприємстві-постачальнику. Технічна інспекція на місці виробництва робіт.

Тема 11. Автоматизація управління проектами

Загальна характеристика автоматизованих систем управління проектами. Поняття автоматизованої системи управління проектом. Основні етапи розвитку програмного забезпечення. Структурні елементи й базовий набір функціональних можливостей автоматизованих систем управління проектами. Модель проекту в автоматизованих системах управління. Система управління проектами Microsoft Project. Професійна система управління проектами Open Plan. Система управління проектами Spider Project та ін.

4. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Зміст дисципліни

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами

підприємства. Необхідність і умови забезпечення ефективності фінансового менеджменту.

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Значення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства для реалізації кінцевих інтересів його власників.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансова інформаційна база та загальні вимоги до неї. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Основні користувачі фінансової інформації.

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Поняття грошового потоку. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух коштів.

Вхідні грошові потоки і їх характеристика. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовим потоком «оплата рахунків суб'єктів господарювання». Перерахування коштів до бюджету і цільових державних фондів. Погашення зобов'язань за кредитами та інших боргових зобов'язань. Витрати на оплату праці.

Планування надходження й використання коштів. Розробка й застосування платіжного календаря.

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик і його вплив на зміну вартості грошей.

Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей і її зміст. Поняття компаундування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням анuitетів. Використання процентного фактора в розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей і її зміст. Поняття дисконтування та сфера його застосування. Визначення суми дисконту. Визначення чистого

дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості анuitетів. Поточна вартість довічної ренти. Використання процентного фактора в розрахунках теперішньої вартості грошей.

Урахування фактора часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.

Тема 5. Управління прибутком

Зміст і завдання управління загальним прибутком. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Зовнішні та внутрішні фактори. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз беззбитковості виробництва. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл загального прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.

Управління використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства з використанням прибутку. Дивідендна політика.

Тема 6. Управління активами

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів. Зміст і завдання управління оборотними активами. Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості. Методи інкасації дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.

Джерело формування оборотних активів підприємств та способи забезпечення їх оптимальної структури. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.

Тема 7. Вартість капіталу та оптимізація його структури

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу. Власний капітал і його формування. Статутний капітал. Пайовий капітал. Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал. Довгострокові фінансові зобов'язання. Короткострокові фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість.

Управління позичковим капіталом. Управління кредиторською заборгованістю.

Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості. Норма капіталу. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного капіталу. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позик. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Фінансовий левередж. Ефект фінансового левереджу.

Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Тема 8. Управління інвестиціями

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Капітальні інвестиції. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств. Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Амортизаційна політика підприємства. Використання прибутку. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень. Прогнозування джерел.

Фінансова та інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями. Вкладання коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування. Методи оцінки інвестиційного портфеля з урахуванням ризику. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків: валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків. Визначення рівня ризику і його впливу на фінансовий стан підприємства та на його прибутковість.

Зміст управління фінансовими ризиками. Процес їх прогнозування та нейтралізації у фінансовій діяльності підприємств.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня ризиків. Експертні методи оцінки. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик та порядок її визначення.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків. Страхування ризиків. Використання механізмів диверсифікації.

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Призначення й види фінансових звітів. Методи оцінки фінансових звітів. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності підприємства згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зміст і завдання аналізу фінансових звітів.

Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.

Аналіз звіту про фінансові результати підприємства. Аналіз звіту про рух коштів. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.

Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка ліквідності балансу підприємства. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.

Тема 11. Внутрішньо-фірмове фінансове прогнозування та планування

Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту. Цілі й завдання внутрішньо-фірмового фінансового прогнозування та планування. Методи фінансового прогнозування та планування. Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів). Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньо-фірмового фінансового контролю.

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством

Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством. Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Досудова санація. Санація з рішення господарського суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.

Методи фінансування санації підприємства. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батенко Л.П. Управління проектами: Навч. посібник / Л.П. Батенко, О.А. Загородніх, В.В. Ліщинська. – К.: КНЕУ, 2005. – 231 с.
2. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства. Навчальний посібник для ВНЗ / Бачевський Б.Є., Заблудська І.В., Решетняк О.О. - К.:ЦУЛ, 2009 – 400 с.
3. Білошкурський М.В. Фінансові розрахунки в MS Excel : навч.-метод. посібник [для самостійного вивчення дисципліни «Комп'ютерна практика з інформаційних технологій»]. – Умань : Видавець «Сочінський», 2010. – 90 с.
4. Гурченков О.П. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навчальний посібник. / О.П. Гурченков – Миколаїв: НУК, 2007. – 172 с.
5. Добикіна О.К. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник / О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк, М.Є. Кокотко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
6. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки : [навч. посібн.] / О.Т. Євтух, О.О. Євтух. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 456 с.
7. Закревська Л.М. Економіка і організація діяльності об'єднань підприємств : конспект (курс) лекцій для студентів спец. 7.050107 «Економіка підприємства» та спеціалізації «Економіка і право» денної і заочної форм навч. / Л. М. Закревська. – К.: НУХТ, 2011. – 137 с.
8. Збаразька Л.О. Управління проектами: навч. посібник / Л.О. Збаразька, В.С. Рижиков, О.Ю. Єрфорт. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 168 с.
9. Кирилюк Є.М. Економічне оцінювання: навч. посібник / Є.М. Кирилюк. – Черкаси: Вид. від ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 224 с.
10. Клиффорд Ф. Грей. Управление проектами / Клиффорд Ф. Грей, Срик У. Ларсон; пер. с англ. В. Дудников. – М.: Дело и сервис, 2007. – 608 с.
11. Стожок О.З. Економіка і організація діяльності об'єднань підприємств [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.З. Стожок; М-во освіти, науки, молоді та спорту України, Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2013. – 306 с.
12. Управління проектами. Підручник / Ноздріна Л.В., Ящук В.І., Полотай О.І. / за ред. Л. В. Ноздріна. – К.: Центр.учбової л-ри, 2010.– 432 с. 6. Управління проектами: Навч.посібник / Збарська Л.О., Рижиков В.С., Єрфорт І.Ю., Єрфорт О.Ю. – К.: Центр.учбової л-ри, 2008.– 168 с.
13. Хомяков В.І. Управління потенціалом підприємства / Хомяков В.І., Бакум І.В. – К.: Кондор, 2007. – 400 с.